

Полтавська державна аграрна академія

**ЕКОНОМІЧНИЙ, ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ТА
ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ І
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Колективна монографія

**За редакцією О. В. Калашник, Х. З. Махмудова,
І. О. Яснолоб**

Полтава – 2019

УДК 330
Е 45

Рецензенти:

Г. О. Бірта, д-р с.-г. наук, проф., завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

В. В. Писаренко, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри маркетингу Полтавської державної аграрної академії

В. П. Писаренко, д-р наук з держ. управл., проф., професор кафедри публічного управління та адміністрування Полтавської державної аграрної академії

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Полтавської державної аграрної академії (протокол № 2 від 29.10.2019 р.)

Е 45 Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва : колективна монографія ; за ред. О. В. Калашник, Х. З. Махмудова, І. О. Яснолоб. Полтава : Видавництво ПП «Астроя», 2019. 371 с.

ISBN 978-617-7669-49-3

У колективній монографії з позицій міждисциплінарного підходу викладено результати досліджень економічного, організаційного та правового механізму підтримки і розвитку підприємництва. Наведено особливості вітчизняного та зарубіжного досвіду розвитку підприємництва. Розглянуто організаційно-економічні та фінансові аспекти розвитку підприємництва. Визначено особливості сучасного правового регулювання діяльності суб'єктів господарювання. Досліджено сучасні аспекти управління підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання. Означено особливості формування асортименту товарів як інструмент підприємницької діяльності суб'єктів господарювання. Розкрито деякі питання щодо якості та безпечності товарів як складової підприємницької діяльності суб'єктів господарювання. Розглянуто інноваційні технології розвитку у сфері економіки, підприємництва. Виявлені економічні, соціальні та правові аспекти розвитку сільських територій. Наведені проблеми розвитку бізнес-освіти та управління знаннями.

Колективна монографія є частиною науково-дослідних тем Полтавської державної аграрної академії «Економічний, організаційний та правовий механізм підтримки і розвитку підприємництва» (номер державної реєстрації 0117U003103 від 22.02.2017 р.) та «Концепція розвитку енергоефективних і енергонезалежних сільських територій задля зміцнення конкурентоспроможності національної економіки» (номер державної реєстрації 0119U100028 від 10.01.2019 р.).

Розраховано на науковців, викладачів, керівників і спеціалістів органів державного управління, фахівців агроформувань, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться питаннями використання альтернативних джерел енергії в умовах сільських територій.

УДК 330

Автори вміщених матеріалів висловлюють власну думку, яка не завжди збігається з позицією редакції. За зміст матеріалів відповідальність несуть автори.

ISBN 978-617-7669-49-3

© Колектив авторів, 2019.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	7
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА	9
1.1. Досвід брендингу компанії Ford (<i>Дем'яненко Н. В., Світлична А. В., Самойлик Ю. В.</i>)	9
1.2. Implementation of foreign experience of transnationalization in the context of globalization (<i>Korneva N.</i>)	16
1.3. Підтримка та розвиток інтернаціоналізації МСП як ефективний механізм реалізації експортного потенціалу підприємств малого та середнього бізнесу (<i>Лісіца В. В.</i>)	20
1.4. Сутнісні характеристики та методи витрат в системі менеджменту аграрних підприємств для цілей обліку (<i>Пилипенко К. А.</i>)	29
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА	39
2.1. Спрощена система оподаткування суб'єктів малого підприємництва: організаційно-обліковий аспект (<i>Дорогань-Писаренко Л. О., Романченко Ю. О.</i>)	39
2.2. Технологічна реструктуризація підприємства агропродовольчого сектору як умова підвищення його конкурентоспроможності (<i>Дячков Д. В., Вовк М. О.</i>)	47
2.3. Організаційно-економічний потенціал підвищення конкурентоспроможності підприємств (<i>Загребельна І. Л., Тандур К. М., Риндіна Ю. В.</i>)	54
2.4. Електронна торгівля: організаційні та облікові аспекти (<i>Лега О. В., Прийдак Т. Б., Яловега Л. В.</i>)	61
2.5. Інституціональні механізми управління трансакційними витратами в агропродовольчій сфері (<i>Плаксієнко В. Я., Черненко К. В., Ліпський Р. В.</i>)	71
2.6. Тенденції і перспективи розвитку підприємництва в Україні (<i>Устік Т. В., Махмудов Е. Х., Ланишуга Є. В.</i>)	79
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	86
3.1. Вплив цінової та збутової політики на конкурентоспроможність підприємства в контексті законодавства ЄС (<i>Калюжна Ю. П., Даниленко В. І., Боровик Т. В., Писаренко С. В.</i>)	86

3.2. Адміністративно-правові аспекти здійснення державного контролю (нагляду) у сфері господарської діяльності (<i>Кальян О. С., Козаченко Ю. А.</i>)	93
3.3. Реєстраційні процедури як інструмент управління підприємницькою діяльністю суб'єктів господарювання (<i>Луній Є. А., Нестеренко Н. М.</i>)	101
3.4. Формування правової компетентності майбутніх підприємців (<i>Осташова В. О.</i>)	108
3.5. Переоцінка основних засобів: облікові аспекти та вплив на показники фінансової звітності підприємства (<i>Прийдак Т. Б., Мокієнко Т. В., Нездойминога О. Є.</i>)	114

РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

4.1. Корпоративна культура як інструмент ефективного управління персоналом готельної індустрії (<i>Архіпова С. П., Польова Л. В.</i>)	126
4.2. Перспективи використання рослинної сировини та купажованих жирів в технології м'ясопродуктів (<i>Будник Н. В., Кайнаш А. П., Бобошко С. О., Сахарова О. І.</i>)	132
4.3. Вибір методичного підходу і методу оцінки вартості сільськогосподарського бізнесу для інвестування (<i>Махмудов Х. З., Сівіцька Ю. О., Махмудова І. В.</i>)	137
4.4. Управління розвитком підприємництва у митній сфері (<i>Мороз С. Е., Калашник О. В., Лисак Д. Г.</i>)	146
4.5. Управління центрами витрат як інструмент ефективної підприємницької діяльності (<i>Олійник А. С., Терещенко І. О., Дмитренко О. Ю., Пушміна О. В.</i>)	152
4.6. Теоретико-методологічні засади соціально-психологічного аналізу управління підприємствами агропромислового комплексу (<i>Подлесна Г. В., Ільченко А. М.</i>)	159
4.7. Організаційна культура як фактор формування ефективної діяльності підприємницьких структур (<i>Сазонова Т. О., Шульженко І. В.</i>)	166
4.8. Технологічні аспекти підвищення ефективності садівництва в Україні (<i>Хмельницька Є. В.</i>)	172
4.9. Ризики в суспільстві (соціально-філософський аспект) (<i>Шейко С. В., Колодій О. С., Кальян С. Є.</i>)	179

РОЗДІЛ 5. ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТУ ТОВАРІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	187
5.1. Бізнес-процес «Управління асортиментом»: теоретичні основи (<i>Гордієнко С., Мороз С. Е.</i>)	187
5.2. Використання маркетингу для просування органічної продукції на споживчі ринки (<i>Лозинська Т. М., Вінюкова О. Б.</i>)	194
5.3. Оцінка та аналіз ринку молока в Україні (<i>Махмудова І. В., Михайлова О. С.</i>)	201
5.4. Актуальні аспекти формування асортименту пива (<i>Назаренко В. О., Горячова О. О., Офіленко Н. О., Котова З. Я.</i>)	208
5.5. Створення медичних перев'язувальних засобів пролонгованої дії (<i>Щуцька Г. В., Супрун Н. П.</i>)	215
РОЗДІЛ 6. ЯКІСТЬ ТА БЕЗПЕЧНІСТЬ ТОВАРІВ ЯК СКЛADOVA ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	223
6.1. Вплив екологічних факторів на пшеницю яру тверду (<i>Бараболя О. В., Жемела Г. П.</i>)	223
6.2. Технічне регулювання мийних засобів в Україні: стан та проблеми (<i>Басова Ю. О., Губа Л. М., Кобищан Г. Д.</i>)	228
6.3. Безпечність харчових добавок та їх вплив на здоров'я людини (<i>Бірта Г. О., Бургу Ю. Г., Флока Л. В.</i>)	237
6.4. Вивчення доцільності використання рослинної сировини в технології м'ясних напівфабрикатів (<i>Будник Н. В., Кайнаш А. П., Ткаченко К. О., Поліковська Ю. О.</i>)	244
6.5. Використання нетрадиційної рослинної сировини у технології борошняних виробів як складова підприємницької діяльності закладів ресторанного господарства (<i>Горобець О. М., Бородай А. Б.</i>)	249
6.6. Екоефективність текстильного виробництва (<i>Кириченко О. В., Пелик Л. В.</i>)	259
6.7. Нові вимоги до систем управління безпечністю харчових продуктів згідно з ISO 22000:2018 (<i>Лисенко О. М.</i>)	265
6.8. Перспективи покращення експортних можливостей підприємств олійно-жирової галузі (<i>Ремізова Ю. О.</i>)	272
6.9. Технологічні основи виробництва органічної продукції свинарства (<i>Усенко С. О., Мазанько М. О., Шостя А. М., Усенко О. О., Слинько В. Г., Чухліб Є. В., Березницький В. І.</i>)	278
6.10. Дослідження якості штучної ікри (<i>Юдічева О. П., Ремізова Н. Л., Корсун А. В.</i>)	285

РОЗДІЛ 7. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА	296
7.1. Проблеми та перспективи впровадження агроінновацій у практику господарювання суб'єктів підприємницької діяльності (<i>Воронько-Невіднича Т. В., Кошулько А. В., Шевченко О. С.</i>)	296
7.2. Основні засади впровадження енергозберігаючих технологій в рослинництві (<i>Калініченко О. В.</i>)	302
7.3. Цифрове сільське господарство: зарубіжний досвід та особливості впровадження й використання в Україні (<i>Шерстюк Л. М., Нездойминога О. Є.</i>)	309
РОЗДІЛ 8. ЕКОНОМІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	318
8.1. Економічні аспекти розвитку аграрних підприємств України (<i>Дядик Т. В., Волошина Є. О., Іванов М. В.</i>)	318
8.2. Управління земельними ресурсами в контексті сталого розвитку сільських територій та продовольчої безпеки (<i>Зось-Кіор М. В., Ільїн В. Ю., Марков Р. В.</i>)	325
8.3. Економічні аспекти розвитку Полтавської області в умовах проведення децентралізації (<i>Нездойминога О. Є., Красота О. Г., Ходаківська Л. О.</i>)	333
8.4. Особливості оцінки енергетичного потенціалу сільських територій (<i>Яснолоб І. О., Чайка Т. О., Зоря О. П.</i>)	341
РОЗДІЛ 9. ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ	349
9.1. Дослідницька компетентність – інтегрально значуща якість майбутнього підприємця (<i>Діденко Є. П.</i>)	349
9.2. Формування дослідницької компетентності майбутніх підприємців як передумова підвищення якості освіти (<i>Шиян Н. І., Діденко Є. П.</i>)	356
9.3. Аналіз ринку соків і сокової продукції України (<i>Дрозд А. С., Мороз С. Е.</i>)	363

- transnationalization is turning into a strategy for the development of international economic activity of states.

Transformation and activation of processes of transnationalization of economic activity leads to the following consequences:

- the emergence of national-state interests for the national framework of communication with the creation and expansion of the sphere of activity of transnational structures;

- consideration of national economic problems in the context of the course of global economic processes and the use of international resources, including resources of TNCs, to solve internal economic problems;

- the influence of transnational companies on national economies in the economic and political plane;

- awareness of the need for coordination of transnational structures and states of origin of TNCs and host countries [13, p. 101].

Summarizing the foregoing, it should be noted that transnationalization fundamentally changes the ratio of national, international, and supranational components in the mechanism of functioning of the world economy. The transnational capital's influence on the development of international markets and national economies is growing dramatically, and international reproductive cycles are emerging. The inclusion of national economies in the processes of transnationalization has double consequences: on the one hand, it leads to the creation of new jobs, the improvement of the scientific and technical and technological structure of the economy, the growth of GDP, and, on the other, causes profound deformations in the national economy (the destruction of the established reproductive and sectoral structure, etc.), which actualizes the question of the formation of the national reproductive complex taking into account possible directions of the country's inclusion in the system of international distribution pr these.

1.3. Підтримка та розвиток інтернаціоналізації МСП як ефективний механізм реалізації експортного потенціалу підприємств малого та середнього бізнесу

Лісіца В. В.

ВНЗ Укоопспілки «полтавський університет економіки і торгівлі»

Інтернаціоналізація МСП перебуває в центрі уваги урядів провідних країн світу як важливий чинник економічного розвитку, джерело мультиплікаційного ефекту економічного зростання для широкого кола економічних суб'єктів. Дослідження механізмів застосування заходів щодо стимулювання процесу інтернаціоналізації

¹³ Mikhailishin L. I. Foreign experience of activating innovation activity. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*. 2016. Vol. 6. Part 2. P. 99–105.

МСП в економічно розвинутих країнах сприяє удосконаленню національної системи підтримки експорту на основі використання ефективних міжнародних практик щодо доступу МСП на міжнародні ринки, підвищення конкурентоспроможності та розширення участі в глобальних ланцюгах доданої вартості; регулювання діяльності МСП щодо покращення доступу до джерел фінансування, участі МСП в електронній торгівлі, сприяння інноваційним МСП, а також розвитку технологічних стартапів.

Чисельні дослідження доводять, що розвиток МСП сприяє диверсифікації структури економіки та підвищенню стійкості економічного розвитку країни; створенню робочих місць та забезпеченню зайнятості населення; скороченню маргіналізації та досягненню оптимальної соціальної структури суспільства; забезпечує участь у створенні доданої вартості та підвищенні конкурентоспроможності економіки країни шляхом кількісного зростання суб'єктів підприємництва, їх різноманіття з точки зору форм підприємницької активності тощо [14].

Переважає більшість українських компаній в секторі підприємництва – це малі та середні підприємства (МСП), подібно до більшості країн по всьому світі. За статистичними даними, МСП має найбільші відносні частки від загальної кількості зареєстрованих підприємств (99,9 %), від загальної зайнятості населення (72,6 %) та від загальної створеної доданої вартості в Україні (60,1 %) [14].

Світовий досвід свідчить про те, що роль МСП у міжнародній торгівлі є значно меншою за їх роль у національних економіках, і зміни в цьому плані доволі повільні. Загалом, у світі на сектор МСП припадає близько 50 % ВВП, 60 % зайнятості, 30 % експорту та 10 % міжнародних інвестицій. Такі показники, як питома вага у вартості національного експорту та обсяг експорту МСП на душу населення, варіюють від країни до країни. Так, лідерами за внеском МСП до вартості експорту країн ЄС є такі невеликі країни, як Кіпр (65 %), Естонія (60,3 %), Латвія (52,1 %), Мальта (49 %) [15]. Емпіричні дослідження показують, що МСП, які постачають власну продукцію на експорт, як правило, винаймають більше персоналу, мають більш високу доходність, продуктивність праці та рівень технологічності ніж МСП, які працюють тільки на національному ринку [16]. Експерти відзначають, що все більша кількість МСП залучаються у глобальні ланцюги доданої вартості (ЛДВ) через виробництво проміжних товарів та послуг. Таким

¹⁴ Бураковський І., Крініцин О., Сологуб І. Політика сприяння експорту МСП в Україні. URL : http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_papers/IER/2016/LEV/Krinityn_SME_Export_Promotion.pdf (дата звернення: 16.06.19).

¹⁵ Аналіз бар'єрів для міжнародної торгівлі в Україні – 2016. Аналіз бар'єрів для міжнародної торгівлі в Україні. Попередній звіт за результатом опитування підприємств, задіяних у зовнішньоекономічній діяльності. URL : http://tfd.ier.com.ua/wordpress/wp-content/uploads/2016/06/Trade_barriers_report_tfd_2016.pdf (дата звернення: 11.09.2019).

¹⁶ Волошин А. В. Міжнародна конкурентоспроможність українських малих та середніх підприємств. *Економіка та держава*. 2019. № 2/20. С. 120–123.

чином, експортний потенціал МСП часто є недооціненим, в тому числі, через відсутність відповідних даних.

Що стосується України, то за даними Держкомстату, у 2016 р. експортна діяльність України була представлена переважно великими підприємствами із часткою в 70,5 % від загального експорту, тоді як частка МСП становила лише 29,5 % (5,0 % мікро, 8,1 % малі та 16,4 % середні підприємства) [17]. Більшість МСП здійснюють свою діяльність переважно в межах традиційних ринків, характеризуються низькою продуктивністю праці та рівнем підприємницьких намірів, високою питомою вагою вимушених підприємців як в цілому в країні, так і розрізі регіонів. Причинами відставання України є порівняно нижчий доступ МСП до основних ресурсів, необхідних для здійснення експорту: фінансових, інформаційних, технологій та інновацій.

Середовище функціонування українського МСБ включає регуляторний та нерегуляторний аспекти. Найбільшими проблемами регуляторного характеру, з якими стикаються експортери МСП, є: значний рівень бюрократизації, неефективний чи непрозорий механізм відшкодування ПДВ, велика кількість дозвільних документів, непередбачуваний характер торговельної політики України. Крім суто регуляторних проблем, які ускладнюють ведення експортної діяльності, експортні можливості МСП також визначаються спроможністю випускати товари та надавати послуги належної якості та ефективно конкурувати на світових ринках (табл. 1).

1. Оцінка поточного стану сфери регуляторного середовища інтернаціоналізації МСП України

Сфери регуляторного середовища	Оцінка поточного стану
Адміністрування податку на додану вартість	0,26
Здійснення дозвільних процедур	0,22
Доступ до фінансів	0,24
Захист прав інтелектуальної власності та авторського права	0,24
Доступ до знань та інформації	0,24
Проходження митниці	0,22
Доступ до технологій та інновацій	0,28

Джерело: дані [18].

Як відомо, метою політики сприяння експорту МСП є створення сприятливого клімату для реалізації експортного потенціалу існуючих МСП та виникнення нових МСП, орієнтованих на глобальний ринок, шляхом формування ефективних бізнес-мереж і поліпшення нормативно-правового середовища.

¹⁷ Як Україні стати третьою в Європі за рівнем інтернаціоналізації МСБ? Презентація аналітичного звіту та обговорення рекомендацій щодо покращення середовища інтернаціоналізації МСБ. URL : https://www.slideshare.net/Easy_Business/ss-120929671 (дата звернення: 14.08.2019).

¹⁸ Практичний посібник. Вихід українського МСБ на ринки ЄС. URL : <http://www.easybusiness.in.ua/uk/easybusiness> -презентує-практичний-посібник-вих/ (дата звернення: 11.09.2019).

Втручання держави в цю сферу пояснюється теорією асиметричної інформації та іншими провалами ринку. МСП не зможе подолати бар'єри виходу на експортний ринок з різним регулюванням, діючими технологічними вимогами та процедурами, ускладненим пошуком інформації про потреби споживачів тощо. Тому, важливим є надання підтримки саме цій категорії фірм для зниження ними витрат, пов'язаних з виходом на іноземні ринки, так як саме ці витрати для більшості МСП є заборонними.

Система підтримки МСП повинна мати комплексний характер, охоплювати всі аспекти регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) в цілому, бути її специфічною підсистемою для успішної реалізації експортного потенціалу МСП країни, а не сукупністю різноманітних заходів і механізмів підтримки експорту, якою вона є зараз.

Сучасна підтримка національного експорту провідних країн світу базується на взаємодії урядових і недержавних інститутів, включаючи профільні міністерства і відомства, спеціалізовані агентства і експертні центри, фінансові структури, регіональний і зарубіжний апарат. Все чіткіше проявляється тенденція консолідації інститутів і механізмів держпідтримки експорту за кордоном, зростання масштабів і суспільної значимості їх діяльності.

В умовах висококонкурентного світового ринку і розвитку нетарифних обмежень імпорту можливості МСП щодо розвитку експорту істотно обмежені. У зв'язку з цим, провідні країни-експортери працюють над підвищенням ефективності фінансової та організаційної підтримки експорту.

Дані Європейської Комісії [19] свідчать про успішні практики вирішення проблем, що перешкоджають розвитку експорту в окремих країнах Європейського Союзу за такими напрямками: 1. Підвищення обізнаності. 2. Доступ до високоцінної інформації. 3. Освітні програми для персоналу. 4. Підтримка фінансових потреб інтернаціоналізації. 5. Розвиток мереж МСП. 6. Підтримка інтернаціоналізації торгівлі послугами. 7. Використання інтернаціоналізації задля підвищення конкурентоспроможності. 8. Індивідуальна підтримка (пошук клієнтів, партнерів, оцінка конкурентоспроможності). 9. Прикордонні зони та транскордонне співробітництво.

На рис. 1 представлені найбільш поширені заходи щодо підтримки експорту на національному рівні.

За останні роки в Україні було здійснено ряд реформ, які дещо покращили умови щодо регулювання діяльності МСП та їх підтримку в процесі інтернаціоналізації.

¹⁹ Enterprise and Industry. Supporting the Internationalisation of SMEs. Guidebook Series. How to support SME Policy from Structural Funds. URL : https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/documents/20182/84453/Supporting_Internat_SMEs.pdf/f36577c4-53fc-4f44-a02a-d8f5e295158f.

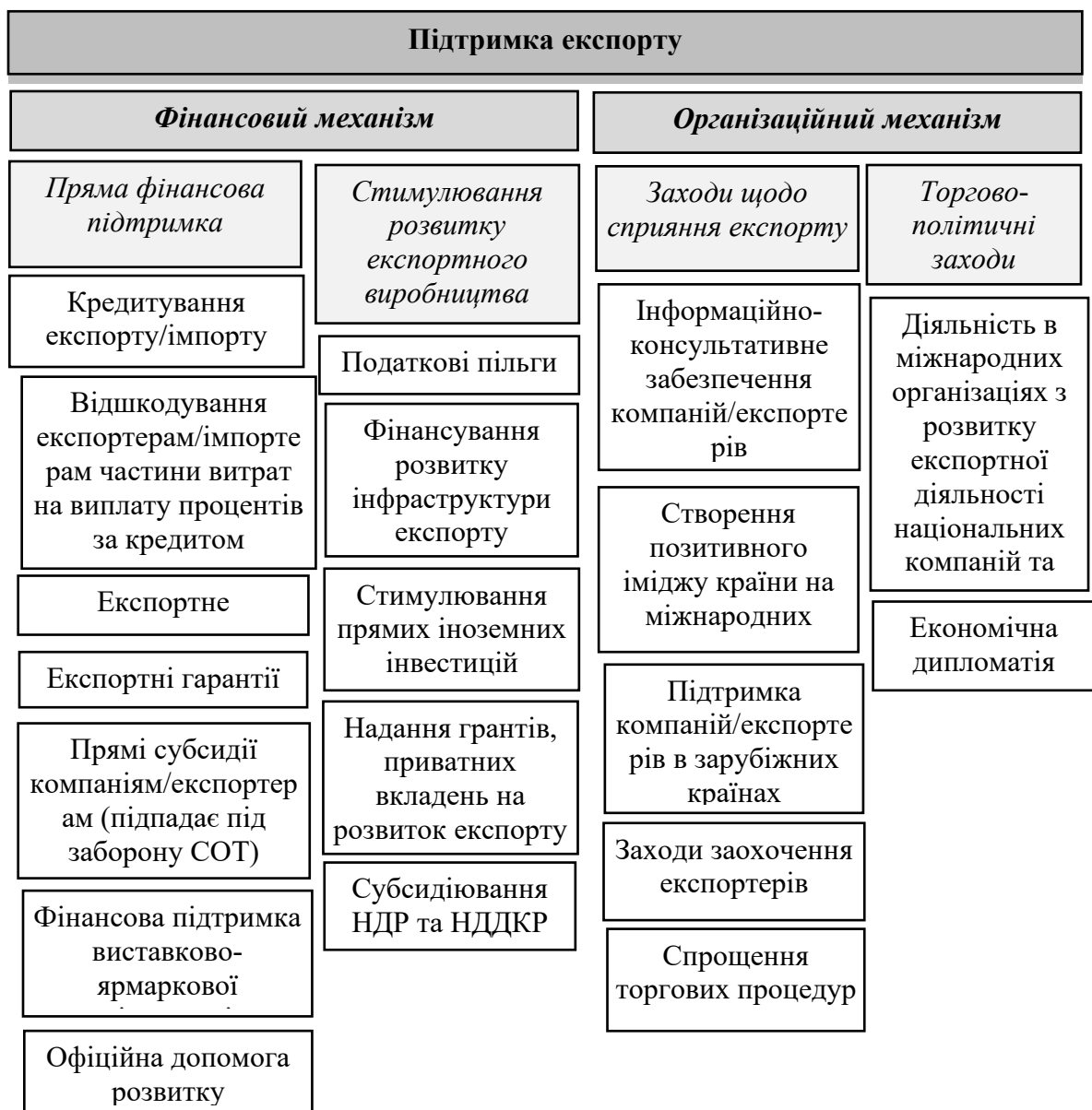

Рис. 1. Узагальнена структура підтримки експорту
Джерело: узагальнено за [20].

На даний момент українське інституційне середовище регулювання діяльності МСБ складається з кількох державних органів, що перебувають у підпорядкуванні КМУ, ВРУ або місцевих державних адміністрації (табл. 2).

Так, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, в рамках розробленого проекту Стратегії розвитку малого та середнього бізнесу в Україні до 2020 року [21], створило офіс з просування експорту, який функціонує як «єдине вікно» допомоги українським експортерам у виході на іноземні ринки та ін.

²⁰ Zhalilo Y. A. SMEs, Trade and Economic Development in Ukraine. Geneva: International Trade Centre, 2015. 47 p.

²¹ Проект Стратегії розвитку МСП до 2020 року. URL : https://issuu.com/mineconomdev/docs/short_sme_strategy_apr2017_revas (дата звернення: 30.05.19).

2. Структура основних стейкхолдерів серед органів влади в Україні

Державний орган	Структурний підрозділ
Кабінет Міністрів України (КМУ): дорадчі органи	Рада підприємців при КМУ
	Офіс з просування експорту
	Офіс залучення інвестицій
	Рада бізнес-омбудсмена
Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства	Департамент розвитку підприємництва
	Державна регуляторна служба
Верховна Рада України	Комітет з питань промислової політики та підприємництва
Місцеві державні адміністрації	Департамент економічного розвитку, торгівлі та залучення інвестицій

Положенням КМУ № 550 від 16 жовтня 2014 р. запроваджений Інститут Торгового представника (ТП) в Україні, який забезпечує просування економічних інтересів України на європейському та світовому ринку, здійснює в межах своїх повноважень координацію діяльності торгових представництв у складі закордонних дипломатичних установ України. До завдань ТП належить: аналіз стану міжнародної торгівлі, використання інструментів захисту ринку, розвиток економічного співробітництва з країнами та регіонами, питання СОТ, імплементація торговельно-економічних положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, організація інформаційного обміну в рамках виконання Угоди тощо.

Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України у складі Департаменту доступу до ринків та взаємодії з СОТ утворило Сектор нотифікацій та обробки запитів, який виконує функції національного органу нотифікацій за усіма угодами СОТ; пункту обробки запитів за угодами ТБТ/СФЗ; інформаційного пункту СОТ для українських органів державної влади, бізнесу та громадських організацій.

Взаємодія Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України та закордонних дипломатичних установ з українськими підприємствами здійснюється через механізм Ради експортерів та інвесторів (РЕІ) і вигляді відповідного звернення вітчизняної компанії щодо отримання дипломатичного сприяння.

У складі посольств України за кордоном діють торгові відділи, які мають сприяти українським підприємствам в отриманні базової інформації про зовнішні ринки й сприяти продажу українських товарів за кордоном.

Україна має окреме дипломатичне представництво при ЄС, яке відіграє активну роль у допомозі з налагодження ділових зв'язків та співробітництва між компаніями України та ЄС, у підтримці

українських експортерів на ринку ЄС та роз'ясненні базових правил виходу на нього. Серед особливих можливостей Представництва – налагоджені робочі контакти з представниками ключових інституцій ЄС та європейськими бізнес-асоціаціями, що дає змогу отримати фахову, у т. ч. консультативну, допомогу з перших рук задля просування інтересів українських компаній, в тому числі МСП, на європейському ринку. Представництво також є авторизованим партнером Європейської мережі підприємств (EEN).

Важливим фактором зростання конкурентоспроможності МСП є доступ до дешевих кредитних ресурсів. Висока ринкова ціна кредитів часто відрізає малі та середні підприємства від реалізації стратегій зростання за рахунок позик. З огляду на це, ряд міжнародних інституцій адмініструє постійно діючі кредитні програми для МСП, використання яких є більш вигідним, ніж користування кредитами на ринку. Окрім того, міжнародна допомога надається для МСП у галузі консалтингу.

В табл. 3 узагальнені діючі станом на 01.01.2019 р. основні проекти та програми підтримки МСП, що фінансуються міжнародними організаціями та установами. Реалізація зазначених програм сприяє використанню українським МСП переваг торгівлі на зовнішніх ринках, а також поширенню кращих європейських практик з підтримки МСП. На жаль, узагальнені дані щодо ефективності реалізації зазначених програм відсутні.

3. Донорська підтримка у розвитку бізнесу та виході на експортні ринки

Міжнародна організація/проект	Напрями та цілі реалізації
Організації	
Консультація МСБ в Україні від ЄБРР	Впроваджується ЄБРР за фінансування ЄС, урядів Швеції та США. Пошук та співфінансування послуг консультантів у сферах стратегії, маркетингу, бізнес-планування, інженерно-технічних рішень та ін.; організація освітніх тренінгів для підприємців.
Western NIS Enterprise Fund (WNISEF)	Регіональний фонд прямих інвестицій, заснований за фінансування уряду США через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Технічна допомога у сфері економічного лідерства, соціального інвестування, місцевого економічного розвитку та сприяння експорту; допомога у розробці та реалізації політики сприяння експорту України; надання практичної допомоги експортерам для переорієнтації торгівлі на нові ринки.
Центр зі сприяння імпорту з країн, що розвиваються	Фінансується Міністерством закордонних справ Нідерландів та має на меті промоцію імпорту до Нідерландів. Проекти підтримки українського експорту до ЄС; тренінги для компаній та консультантів ТПП з питань експортної маркетингової стратегії; створення довідників для експортерів.

Міжнародна організація/ проект	Напрями та цілі реалізації
Проекти	
Сприяння виходу МСБ	Впроваджується Міжнародним торговим центром у тісній співпраці з національними партнерами проекту (2016-2019 рр.)
плодоовочевого сектору на зовнішні ринки	за фінансування уряду Швеції. Проект ІТС допомагає малим і середнім виробникам та переробникам свіжих фруктів і овочів у Херсонській, Миколаївській, Одеській областях України: підвищити свою конкурентоспроможність; інтегруватись у національні та глобальні ланцюжки створення вартості; відкрити доступ до нових ринків, з фокусом на ринки ЄС.
Програма підготовки управлінських кадрів «FIT FOR PARTNERSHIP WITH GERMANY»	Координується Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за фінансування Федерального міністерства економіки та енергетики Німеччини. Підтримка економічного співробітництва між Німеччиною та Україною; підвищення компетенцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності з Німеччиною; побудова прямих контактів з німецькими компаніями.
Канадсько-український проект підтримки торгівлі та інвестицій (CUTIS)	Реалізується Конференційною радою Канади та урядом Канади. 5-річна (2016-2021) програма, яка має декілька напрямків: промоція експорту та залучення інвестицій; освіта для підприємців щодо експорту до Канади; послуги для підприємців, які хочуть експортувати до Канади
Німецька служба старших експертів SES	Ініційовано та реалізується бізнес-асоціаціями Німеччини за фінансування Федерального міністерства економіки та енергетики Німеччини. Фонд допомагає підібрати німецьких експертів під конкретні задачі, в т.ч. для допомоги по налагодженню збуту в рамках експортної стратегії або її розробки; фонд запрошує та фінансує транспортні витрати, страхування та сам підбір експерта; підвищення рівня фахівців.
Європейська мережа підприємств (EEN)	Напрями: допомога підприємцям знайти партнерів-інвесторів в країнах-учасниках; пошук інноваційних технологій; пошук партнерів для створення спільних підприємств; пошук партнерів для імпорту/експорту товарів.
AGRITRADE UKRAINE	Проект підтримується Федеральним міністерством продовольства і сільського господарства Німеччини та реалізується у співпраці з уповноваженою компанією GFA Consulting Group GmbH та виконавцями проекту – AFC Agriculture and Finance Consultants, IAK Agrar Consulting та Університетом ім. Гумбольдта. Надає підтримку українським сільськогосподарським товаровиробникам та аграропродово-льчим компаніям у пошуку європейських ринків збуту; підготовка компаній до виходу на нові ринки; входження, закріплення та розширення діяльності на ринках; проект інформує німецькі компанії про особливості аграрної торгівлі з Україною.
COSME	Програма ЄС для підвищення конкурентоспроможності підприємств і підприємств МСБ, що розрахована з 2014 до 2020 рр. із запланованим бюджетом в 2,3 млрд євро. Передбачений доступ до таких складових програми: покращення умов доступу МСП на ринки; покращення умов функціонування МСП (імплементация Акту Малого Бізнесу

Міжнародна організація/ проект	Напрями та цілі реалізації
	для Європи (Small Business Act for Europe); формування культури ведення бізнесу.
HORIZON 2020 UKRAINE	Програми наукових досліджень та інновацій Бюджет: до 80 млрд євро на 2014–2020 рр. Напрямки: дослідницька діяльність; інноваційна діяльність підприємств; підприємництво.

Джерело: узагальнено за матеріалами [17, 22, 23, 24, 25].

Отже, в результаті проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

- інтернаціоналізація має позитивний ефект як для бізнесу, так і для держави в цілому: для підприємств – це нові можливості в розширенні ринків збуту, отримання доступу до світових ринків капіталу та технологій; для держави – підвищення доходів та зайнятості населення, посилення притоку іноземних інвестицій та ін.;

- обізнаність МСП щодо інтернаціоналізації та відповідно їх залучення до міжнародної торгівлі поступово зростає за рахунок програм підтримки та державних політик сприяння, імplementованих на рівні країни чи регіонів;

- економічний потенціал сектору МСП в Україні сьогодні використовується недостатньо. Серед найактуальніших проблем, що суттєво впливають на рівень інтернаціоналізації МСП, домінують такі: важкість в отриманні банківських кредитів; нерозвиненість альтернативних джерел фінансування; відсутність навичок ведення експортної діяльності; відсутність обізнаності про агреговані джерела інформації щодо здійснення експортно/імпоротної діяльності; низький рівень використання новітніх технологій у виробництві; низький рівень витрат на інноваційну діяльність;

- експортний потенціал МСП передовсім визначається такими чинниками експортоздатності МСП як: якість товарів/послуг; конкурентна ціна; постійна наявність продукції для експорту; рівень іновативності; ступінь орієнтованості на споживача; гарантійне та післяпродажне обслуговування;

- система підтримки МСП в Україні являє собою набір доволі розрізнених заходів, які часто поміж собою не корелюють. Регіональні програми фінансово-кредитної підтримки підприємництва є достатньо обмеженими і передбачають фінансову підтримку МСП загалом на

²² Можливості та фінансові інструменти підтримки МСБ. URL : http://www.compet.kh.gov.ua/images/MTD/Katalogi/MSB_FinansoviInstrumenty_2019.pdf (дата звернення: 05.06.19).

²³ Карта можливостей МСБ. URL : <http://smemap.eu4business.eu/finance> (дата звернення: 20.06.19).

²⁴ Інтеграція українського МСБ в ланцюги доданої вартості ЄС. URL : <http://www.easybusiness.in.ua/uk/> (дата звернення: 18.07.19).

²⁵ Матеріали сайту <http://www.eu4business.eu/uk> (дата звернення: 15.08.19).

низькому рівні, а інституціональна інфраструктура в стадії формування та реформування;

– внаслідок обмеженості державних програм підтримки підприємництва та неспроможності бюджетної підтримки програм розвитку МСП відповідно до визначених потреб у ресурсах, ключовими групами стейкхолдерів стали суб'єкти фінансово-кредитного ринку України, міжнародні організації та структурні фонди ЄС, які мають програми підтримки МСП.

В даному контексті актуальним напрямом подальших досліджень є формування комплексної системи підтримки МСП в Україні, яка б охоплювала всі аспекти створення сприятливих умов, що стимулюють торгівлю на зовнішніх ринках, налічувала відповідні інститути та інструменти підтримки конкурентоспроможності товарів/послуг МСП на експортних ринках та подолання наявних бар'єрів експорту, сприяла удосконаленню навичок підприємств, необхідних для участі в міжнародній торгівлі.

1.4. Сутнісні характеристики та методи витрат в системі менеджменту аграрних підприємств для цілей обліку

*Пилипенко К. А., д-р екон. наук, доцент
Полтавська державна аграрна академія*

Слід зазначити, що Україна відстала від передових країн на цілу технологічну епоху й перебуває на індустріальній стадії розвитку, яка характеризується затратним виробництвом, недосконалими формами організації й оплати праці та системою і методами управління [26, с. 13]. Системне скорочення матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, більш повне використання генофонду сільськогосподарських рослин і тварин повинні забезпечити суттєве збільшення виходу продукції, значне підвищення дохідності та конкурентоспроможності галузі.

Вихід на міжнародні ринки України та членство в СОТ висувують витрати головним чинником забезпечення дохідності агроформувань. Велика увага аграрія, в умовах складної конкуренції за ринки збуту продукції, приділяється визначенню, моніторингу, аналізу витрат виробництва та собівартості одиниці продукції на підставі облікових даних.

Навколо сутності категорії витрат економічна думка напрацювала багато підходів і принципів, які склалися у межах історичного розвитку суспільства.

²⁶ Mason E. The Corporation in Modern Society. Cambridge., Mass. : Harvard University Press, 1959.